

Referanser:

KR 7/20 Frivillighet i Den norske kirke
KR 18/21 Frivillighet i Den norske kirke,
KR 19/21 Handlingsplan frivillighet 2021-2023

Arkivsak: 19/03405-47

Sluttrapport "Handlingsplan frivillighet 2021-23"

Sammendrag

Kirkerådet vedtok i sak KR 19/21 en treårig handlingsplan som oppfølging av saken KR 18/21 «Frivillighet i Den norske kirke». Denne saken er en sluttrapport til Kirkerådet og viser hvordan tiltakene i handlingsplanen er fulgt opp. Punktene er i stor grad oppfylt. Arbeidet har imidlertid i noen grad vært preget av pandemiperioden. Dette har vanskeliggjort noe av arbeidet med frivillighet, og har også bidratt til noen endringer i prioriteringer i arbeidet.

Forslag til vedtak

1. Kirkerådet tar sluttrapporten til orientering.
2. Kirkerådet pålegger bispedømmerådene å ta i bruk de ressurser som er utviklet gjennom handlingsplanen.

Saksorientering

Bakgrunn

En kirkemøtesak om frivillighet var planlagt til 2020, men måtte på grunn av pandemien omgjøres til en kirkerådssak (KR 7/20) som ble sendt på høring, før en sak ble vedtatt av Kirkerådet: KR 18/21 «Frivillighet i Den norske kirke». Denne har følgende vedtak:

«Kirken er Kristi kropp. Vi som sammen bærer kirkens oppdrag, er lemmer på det samme legemet og grener på det samme treet. I fellesskapet vil vi at

alle skal ha mulighet til å delta og bidra. Frivillighet gir mulighet til å gjøre godt og til å gi uttrykk for engasjement. Å være frivillig kan gi tilhørighet, mening, erfaring, mestring og fellesskap. Frivilligheten har egenverdi for enkeltmennesket og stor verdi for kirken og samfunnet. Vår kirkes kultur, ledelse, kommunikasjon og organisering skal derfor gi frivillighet gode kår.

I lys av dette vil Den norske kirke

1. tilrettelegge for at ressurser og engasjement tas i bruk hos alle som vil bidra
2. øke fokus og kompetanse på frivillighet og frivillighetsledelse
3. sikre rammer og rutiner som bidrar til trygghet og god etisk praksis
4. kommunisere om kirken slik at det skaper motivasjon til å bidra
5. samhandle aktivt med organisasjoner, kommuner og næringsliv og benytte seg av det nasjonale frivillighetsåret 2022 til å løfte kirkelig frivillighet
6. motivere og legge til rette for givertjeneste og inntektsskapende innsats
7. innhente og formidle kunnskap om hva som bidrar til å fremme frivilligheten i kirken
8. utarbeide en praktisk beskrivelse av hvordan en menighet kan styrke arbeidet med å rekruttere, inspirere, utvikle og beholde frivillige»

Som en oppfølging av denne saken vedtok Kirkerådet i KR 19/21 en handlingsplan for treårsperioden 2021-23 og ba om rapportering på denne etter gjennomføring. Gjeldende saksdokument rapporterer på denne handlingsplanen. Tiltakene er presentert i tabellen under. I tabellen markerer fargene gjennomføringsstatus på de ulike tiltakene.

Status handlingsplan

	Nr.	Tiltak
1. Tilrettelegge for at ressurser og engasjement tas i bruk hos alle som vil bidra	1.1	Undersøke om frivillig.no kan kobles til kirken.no samt menighetens nettsider
	1.2	Utarbeide moduler til bruk på prosti- eller fellesrådsnivå.
	1.3	Utvikle ressursdokument til bruk i samtaler, tekster og forkynnelse om spørsmål relatert til frivillighet i kirke og menighet
2. Øke fokus og kompetanse på frivillighet og frivillighetsledelse	2.1	Arrangere webinar eller frokostmøte om frivillighet hvert av semestrene i årene 2021-2023
	2.2	Etablere et område på ressursbanken.no med relevant materiale og lenker til eksisterende ressurser i bispedømmer og organisasjoner
	2.3	Organisere tilbud om besøk på fagsamlinger om frivillighet i hvert bispedømme i løpet av treårsperioden
	2.4	Bidra til at det kan skje kompetanseheving på frivillighet blant ansatte gjennom etter- og videreutdanning
3. Sikre rammer og rutiner som bidrar til trygghet og god etisk praksis	3.1	Samle og utvikle maler og retningslinjer knyttet til: <ul style="list-style-type: none"> • Politiattest • Taushetsplikt • Frivillighetskontrakter • Etske retningslinjer for kontakt med barn og unge

		<ul style="list-style-type: none"> • Varslingsrutiner ved bekymringsmeldinger • Forsikringer • Systemer for GDPR
4. . Kommunisere om kirken slik at det skapes motivasjon til å bidra	4.1	Hente inn og gjøre tilgjengelig eksempler og historier om frivillige til bruk i kommunikasjon og for presse
	4.2	Lage maler for menighetenes kommunikasjon om frivillighet lokalt
	4.3	Inkludere kommunikasjonskompetanse knyttet til ressurser og tiltak om frivillighet
5. Samhandle aktivt med organisasjoner, kommuner og næringsliv og benytte seg av det nasjonale frivillighetsåret 2022 til å løfte kirkelig frivillighet	5.1	Samle og utvikle ressurser om hvordan lokalkirken kan samarbeide med kommuner, næringsliv og organisasjoner
	5.2	Delta i nasjonal ressursgruppe for Frivillighetens år, ved Kirkerådsleder.
	5.3	Gjennomføre en nasjonal kampanje om frivillighet i 2022
6. Motivere til økt givertjeneste og inntektsskapende innsats	6.1	Legge til rette for effektive systemer for gaver og administrativ gavehåndtering
	6.2	Opprette et landsdekkende nettverk av kompetansepersoner som kan motivere og være rådgivere for menighetsråd og fellesråd i givertjeneste og inntektsskapende innsats.
7. Innhente og formidle forskning og kunnskap om hva som bidrar til å fremme frivilligheten i kirken	7.1	Gjøre relevant forskning pedagogisk tilgjengelig
	7.2	7.2 Avdekke eventuell mangelfull forskningsbasert innsikt og initiere forskning på prioriterte felt: Aktuelle områder kan være: <ul style="list-style-type: none"> • Identifisere utfordringer og hindringer som kan oppstå i frivilligheten, samt løsningsmodeller og tiltak som møter disse • Identifisere modeller, metoder og eksempler på organisering og frivillighetsledelse • Hva som kan skille trosbasert frivillighet fra annen frivillighet
	7.3	Vurdere endringer i menighetenes årsstatistikk på frivillighetsfeltet
8. Utarbeide en praktisk beskrivelse av hvordan en menighet kan styrke arbeidet med å rekruttere, inspirerer, utvikle og beholde frivillige.		(Dette var et forslag som kom opp under behandling i Kirkerådet, derfor er det ikke noen tiltakspunkter)

Grønn bakgrunn: Tiltak er helt eller delvis gjennomført. Sjekkes ut
Gul bakgrunn: Tiltak er igangsatt og krever fortsatt oppmerksomhet
Rød bakgrunn: Tiltak er ikke gjort av ulike årsaker

Rapport på handlingsplanens ulike tiltak

1. Tilrettelegge for at ressurser og engasjement tas i bruk hos alle som vil bidra

1.1 Frivillig.no er ikke lenket opp til kirken.no, ettersom Den norske kirke ikke kan bestemme hvem Frivillig.no lenker til. Det er derimot etablert en lenke fra <https://kirken.no/frivillig> til frivillig.no. Menighetene er oppfordret til å bruke denne.

1.2 Det er utviklet og samlet flere ressurser og moduler til bruk på prosti- og fellestrådsnivå. Her kan nevnes:

- «[Våge, tru og bevege](#)» utviklet av Bjørgvin bispedømme, er lagt i Ressursbanken til Den norske kirke. Dette er en rettleiding om frivillig tjeneste i menighetene som gir innspill både på hvordan man skal rekruttere og ta vare på frivillige.
- «[Use your talents](#)» er et opplegg med fokus på å utløse potensialet i mennesker og samfunn, utviklet av NMS. Dette ligger også i Ressursbanken.

Begge disse ressursene ble blant annet presentert i et [webinar om Frivillighetens år 2022](#), som første gang ble sendt 20. januar 2022. Som et resultat av et forskningsprosjekt om Frivillighet i Den norske kirke (dette blir beskrevet senere i rapporten) ble det utarbeidet et modulbasert ressursmateriell spesielt tilpasset menigheter i Den norske kirke: «[Hvordan utvikle frivilligheten i kirken](#)» Det er også utarbeidet materiell og [e-læringskurs i «innsamling og givertjeneste](#)» som er tilgjengelig på ekstern kurskatalog i Læringsplattformen både for ansatte og frivillige i kirken.

I arbeidet med å identifisere behov for materiell og ressurser i menighetene har man i noen grad benyttet seg av referansegrupper.

1.3 I forbindelse med Frivillighetens år 2022 ble det utarbeidet ulike typer materiell, herunder prekenknagger til «Vår dag» i 2022 og ressurser om skaperverk og frivillighet. Den norske kirkes «Vår dag», 12. Juni, ble lagt til rette slik at frivilligheten kunne feires og markeres sammen med Skaperverkets dag. Denne kombinasjon ga muligheter for å engasjere i aktiviteter utendørs, og til å ha samarbeid med andre aktører, om ønskelig.

2. Øke fokus og kompetanse på frivillighet og frivillighetsledelse

2.1 Webinarer eller frokostmøter knyttet til frivillighet har vært arrangert hvert semester, som planlagt.

- Frokostmøte: 25.03.21: [Hvorfor frivillighet](#)
- Webinar 09.09.21: [Kulturfrivillighet frem mot frivillighetens år 2022](#)
- Webinar 20.01.22: [Frivillighetenes år 2022, Hva betyr det for kirken?](#)
- Webinar 01.09.22: [Frivillighet i barne- og ungdomsarbeidet.](#)

- Webinar 24.11.22 presentasjon av VID forskning: [Hvordan utvikle frivilligheten i kirken.](#)
- Webinar 12.01.23: [Skattefrie gaver via Vipps appen](#)

2.2 Det er etablert et eget område på Ressursbanken med relevant materiale om frivillighet. Dette materialet er linket til i ulike deler av denne rapporten. I hele frivillighetsåret 2022 var det en egen overordnet fane for Frivillighet i Ressursbanken, slik at materialet skulle være spesielt lett tilgjengelig i denne perioden.

2.3 På grunn av korona og reisebegrensninger har det ikke vært gjennomført besøk på fagsamlinger i hvert bispedømme. Det har istedenfor vært fokusert på webinarer og e-læring. Flere bispedømmer har dessuten benyttet seg av kurs og etterutdanningstilbud om Frivillighet og frivillighetsledelse ved VID. Kirkerådet vil fortsette å stimulere til at det gjennomføres faglig arbeid og samlinger knyttet til frivillighet i bispedømmene.

2.4 Kompetanseheving har vært gjennomført og er planlagt i ulike sammenhenger og fagområder. Her kan nevnes:

- [E-læringskurs om Innsamling og givertjeneste.](#)
- Gjennom nyhetsbrev og intranett har det vært informert om VID's etterutdanning i frivillighetsledelse. Mange fra Den norske kirke har gjennomgått dette, blant annet 30 fra Oslo kirkelige Fellesråd
- Et e-læringskurs om frivillighet vil bli ferdigstilt i første del av 2024.

3. Sikre rammer og rutiner som bidrar til trygghet og god etisk praksis

3.1 Flere maler og retningslinjer eksisterte allerede på andre organisasjoners nettsider. Disse er imidlertid samlet og gjort mer tilgjengelige gjennom Ressursbanken. I tillegg er noen nye ressursider utviklet.

Ulike maler, skjema og retningslinjer er utarbeidet av Oslo bispedømme i en [Verktøykasse frivillighet](#), og er nå tilgjengelig for alle gjennom Ressursbanken (se de enkelte lenkene):

- [Varsling av kritikkverdige forhold](#) for frivillige
- [Tryggere ledere](#)
- [Politiattest](#)
- [Forebygging og håndtering av seksuelle overgrep](#)
- [Forsikringer som omfatter frivillige](#)
- Systemer for [behandling av personopplysninger](#)

4. Kommunisere om kirken slik at det skapes motivasjon til å bidra

4.1 I forbindelse med Frivillighetsårets «Vår dag» 12. juni 2022 ble det gjennomført en kampanje knyttet til frivillighet i kirken på sosiale medier. Utgangspunktet var filmer som var produsert for Nidaros bispedømme, som ble lett redigert, med en ny sluttplakat som var mer allmenn for hele Den norske kirke. Filmene kan brukes av menigheter over hele landet på sosiale medier eller på menighetens hjemmeside. Det var mange som fikk med seg Den norske kirkes [Frivillighetskampanje på Youtube](#). Resultatene av de tre filmene viste 791 252 visninger og 338063 fullførte visninger. Dette anses som meget bra.

4.2 Det er utarbeidet ressursmaterieil til menigheter om hvordan de kan [kommunisere om frivillighet](#). Her finnes bilder, maler, og generell artikkel om frivillighet

4.3 Det har vært utviklet en rekke nyhets saker om frivillighet i denne perioden. Noen eksempler:

- [Hjelp til flere frivillige](#) (presentasjon av studie fra VID)
- [Kirken i møte med krigen i Ukraina](#)
- [Frivillighetenes år](#)
- [Frivillighetens år er også folkekirkens år](#)
- [Vår dag i Frivillighetens år](#)
- [Vipps og skattefradrag](#)
- [Hjelp frivillige å finne menigheten](#)
- [FNs internasjonale dag for frivillighet](#)
- [Kirke uten frivillige?](#)
- [Rekruttering av unge deltakere](#)
- [Frivilligmillioner delt ut](#)
- [Nye muligheter i Vipps](#)

5. Samhandle aktivt med organisasjoner, kommuner og næringsliv og benytte seg av det nasjonale frivillighetsåret 2022 til å løfte kirkelig frivillighet.

5.1 En rekke ressurser er samlet og utviklet og presentert i Ressursbanken. Disse er nevnt andre steder i denne rapporten. Et samarbeid mellom KA og Fagutvalget for diakoni har ført til et [ressurshefte om innovasjon og samskaping](#). Det ble også utviklet et eget webinar om temaet: «Å være kirke i lokalsamfunnet». Her hadde frivillighet en sentral plass.

5.2 Kirkerådet har deltatt i nasjonal ressursgruppe for Frivillighetens år 2022.

5.3 Alt som er gjort og tidligere beskrevet om ressursmaterieell og kommunikasjon rundt Frivillighetens år og Vår dag 2022, herunder Youtube-kampanjen som er nevnt under 4.1, er innspill til dette punktet i handlingsplanen. Kampanjer om frivillighet lansert av Frivillighet Norge ga drahjelp til ekstra fokus på frivillighet i kirken dette året.

6. Motivere til økt givertjeneste og inntektsskapende innsats

6.1 Kirkerådet har deltatt på en rekke ledersamlinger og møter i ulike bispedømmer i arbeidet for å motivere til økt innsats for innsamling og givertjeneste i menighetene. Kirkerådet har i samarbeid med Vipps jobbet med å utvikle Vipps-appen i en retning som passet menighetene. Flere pilotmenigheter har bidratt inn i denne utviklingen. (Se nyhetsartikkel om dette punkt 4.3). Et webinar om [Vipps-appen – funksjon for skattefrie gaver](#), ble avholdt i januar 2023. Det er et pågående arbeid som vil fortsette utover i 2024 for å etablere effektive systemer for gaver og administrativ oppfølging. Det pågår pilotprosjekter knyttet til sentral anskaffelse av Lønn, Personal og regnskapssystemer, hvor det testes ut automatiske filoverføringer fra Vipps til Innsamlingssystemer og regnskap. Et sentralt system for gavehåndtering sammen med innrapportering av skattefrie gaver er til vurdering. Dette vil kunne forenkle det administrative arbeidet i menighetene.

6.2 Pandemien vanskeliggjorde opprettelse av landsdekkende nettverk og det ble i stedet lagt vekt på å utvikle [relevant opplæringsmaterieell](#). Her finnes en rekke tips om ulike former for innsamling og måter man kan øke givertjenesten på. Det er også prinsipper for innsamling og givertjeneste, samt foredrag om bibelske perspektiver. Her er også inkludert e-læringskurs i Innsamling og givertjeneste som finnes i en åpen kurskatalog. Kirkerådet vil fortsette fokuset på

givertjeneste, blant annet gjennom arbeidet med «Kirka vår – samlet plan for arbeidet i soknet».

7. Innhente og formidle forskning og kunnskap om hva som bidrar til å fremme frivilligheten i kirken.

- 7.1 Det har ikke vært gjort et større arbeid for å tilgjengeliggjøre relevant forskning pedagogisk tilgjengelig. Bakgrunnen for dette er at det heller ble prioritert å gjøre et større forskningsprosjekt direkte knyttet til relevante temaer og utfordringer i Den norske kirke. Se 7.2
- 7.2 Det ble gjort et arbeid for å identifisere hvor utdypende innsikt var viktig, og det ble utlyst en anbudskonkurranse for å få belyse temaene «Ledelse, kultur og organisering som stimulerer til frivillighet» i Den norske kirkes menigheter. Senter for verdibasert ledelse og innovasjon – VID vant dette anbudet og leverte sine funn i et pedagogisk modulbasert hefte [Hvordan utvikle frivillighet i kirken?](#) Forskningsprosjektet var en kvalitativ studie hvor det ble gjennomført feltarbeid i seks ulike menigheter spredd utover landet, med observasjoner og 100 intervjuer av ansatte, menighetsrådsmedlemmer og frivillige i ulike aldergrupper. Det var et ønske fra Kirkerådet at funnene ikke skulle presenteres i en rapport som kun ble lest av få. Derfor ønsket man at forskningsprosjektet skulle resultere i en pedagogisk fremstilling som var anvendbar for menigheter i deres arbeid for styrke arbeidet med frivillige. Dette resulterte i et hefte med 6 ulike moduler: Verdsette, Motivere, Rekruttere, Relatere, Organisere, Utvikle. Disse kan lastes ned separat eller samlet. Forskingen og heftet ble presentert i et webinar i november 2022 (Se webinarlenke i 2.1). Forskingen er også beskrevet i to bøker utgitt av Stephen Sirris (leder for ovennevnte forskningsprosjekt) og disse blir [nærmere beskrevet i ressursbanken](#).
- 7.3 Menighetenes årsstatistikk på frivillighetsfeltet er et relativt uoversiktlig område. Det er også en høy terskel for å endre årsstatistikken, særlig å legge til nye felter som kreer mer rapportering fra menighetene. Det er en fare for at frivillige i dag telles flere ganger dersom de utfører flere oppgaver. Dette er et område som bør tas opp igjen senere når menighetene i større grad ser resultatet av sin statistikk som nå presenteres i «Kirka vår - samlet plan for soknet».

8. Utarbeide en praktisk beskrivelse av hvordan en menighet kan styrke arbeidet med å rekruttere, inspirerer, utvikle og beholde frivillige.

8. Dette åttende vedtakspunktet ble foreslått og vedtatt i Kirkerådsmøtet. Ettersom det i stor grad kan tolkes som et tiltakspunkt, er det ikke laget ytterligere underpunkter til dette vedtakspunktet. Flere punkter i handlingsplanen svarer på dette tiltaket. Særlig gjelder dette det pedagogiske opplegget for menigheter som ble utviklet på bakgrunn av forskningsprosjektet: [Hvordan utvikle frivillighet i kirken?](#), beskrevet i punkt 7. Se ellers [verktøykasse frivillighet](#) som er beskrevet i punkt 3.1.

Videre har Kirkerådet lyst ut innovasjonsmidler diakoni i 2020, 2021, 2022 og 2023. Ett av kriteriene for tildeling har vært å støtte prosjekter som “*systematisk utvikler frivillig engasjement og medvirkning eller metodikk knyttet til frivillighet*”. Totalt 28 prosjekt har fått midler i løpet av denne perioden og alle har oppfylt kriteriet om frivillighet. Det arbeides videre med å dele erfaringer som har overføringsverdi til andre menigheter, blant annet gjennom Ressursbanken.

Konklusjon: Hva kan Den norske kirke lære av dette og hva må følges opp videre?

På tross av pandemien som stengte Norge ned i lange perioder, er de fleste tiltakene gjennomført, med noen endringer i prioriteringer. Den største utfordringen synes å være å gjøre ressurser, materiell og kunnskap kjent og brukt. Både pandemien i seg selv og oppbyggingen etter denne perioden, har blant annet bidratt til at menighetenes kapasitet og fokus har vært knyttet til mange andre områder. At materiell er gjort tilgjengelig og informert om, betyr ikke nødvendigvis at det tas aktivt i bruk. Dette bør det arbeides videre med.

Før pandemien ble det rapportert om cirka 100 000 frivillige i menighetene totalt, mens tallet som ble rapportert i 2022 var på cirka 75 000. Det er for tidlig å slå fast at antallet har gått tilbake permanent, siden det var fortsatt en del aktiviteter som ikke var startet opp ved begynnelsen av 2022. Samtidig er det signaler som tilsier at mange menigheter sliter med å få de frivillige tilbake i virksomhet etter pandemien. Det er nødvendig med videre oppmerksomhet om dette. Arbeidet med «Kirka vår – samlet plan for arbeidet i soknet» har potensial for å styrke prosesser med frivillige i menighetene, slik at flere kan få eierskap til og bli engasjert i menighetens arbeid.

Markeringen av Frivillighetens år 2022 kunne ha vært mer omfattende. Noe av bakgrunnen kan være at menighetene var forhindret fra å søke om den arrangementsstøtten som Frivillighet Norge utlyste, fordi menighetene ikke har anledning til å være registrert i Frivillighetsregisteret (et avgjørende kriterium for å motta støtte).

Forhåpentligvis vil nye menighetsråd kunne nyttiggjøre seg materialet som ligger ferdig til bruk for å fremme frivillighet og frivillighetsledelse i menighetene. Dette er avgjørende for at kirken kan virkelig gjøre sitt mandat om å være folkekirke.

I forbindelse med handlingsplanene blir det, som også nevnt knyttet til handlingsplanen for arbeidet med kristne migranter, tydelig at Den norske kirke har utfordringer med implementeringer etter Kirkemøtets strategivedtak knyttet til ulike felter. Dette gjelder ikke den overordnede strategien for 2022-2029, som har blitt tatt bredt i bruk, men strategier for ulike deler av kirkens arbeid.

Kirkemøtesaken om «frivillighet i Den norske kirke» ble tatt ut av et forsinket og forkortet Kirkemøte høsten 2020. I stedet for Kirkemøtebehandling ble saken sendt på høring til alle bispedømmeråd og deretter behandlet i Kirkerådet. Alle bispedømmerådene avga høringssvar, i tillegg ni andre høringsinstanser. Kirkerådet gjorde så vedtak i saken. Med denne grundige prosessen forventet Kirkerådet at saken ville ha samme oppfølging som et Kirkemøtevedtak. Kirkerådet vedtok egen treårig handlingsplan.

Sluttrapporten for handlingsplanen viser at det er gjennomført et stort utviklingsarbeid. Det er gitt tilskudd til et forskningsprosjekt ved VID som har munnet ut i konkrete moduler til bruk i menigheter i Den norske kirke. Det er utviklet og samlet flere ressurser og moduler til bruk på prosti- og fellestrådsnivå, etablert et eget område på Ressursbanken med relevant materiale om frivillighet og utviklet e-læringskurs om frivillighet. Det er også utarbeidet ressursmateriell til menigheter om hvordan de kan kommunisere om frivillighet og gjennomført flere webinarer som ligger i opptak i ressursbanken. Vi har ikke i tilstrekkelig grad funnet en arbeidsmetodikk som fører til at bispedømmerådene følger opp Kirkemøtevedtatte strategier i eget bispedømme og at det arbeidet som gjøres

nasjonalt med å følge opp strategier med handlingsplaner, tas i bruk regionalt og lokalt. Dette må det arbeides videre med for at vi samlet sett skal lykkes med å spille hverandre gode og utnytte våre samlede ressurser best mulig.

Økonomiske/administrative konsekvenser

Kirkerådet har hatt et forsterket fokus på frivillighet og økt ressursbruk på dette i handlingsplanens tre år. Et stort arbeid er gjort, og mye er nå klart til å tas i bruk i hele Den norske kirke. Kirkerådets ressursbruk på dette feltet tas dermed noe ned. Frivillighetsfeltet ivaretas som ett av en rekke felter innenfor normal drift.